

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Vocabulo Gratiae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

offere, hanc explicationem vere esse Pauli doctrinam, eamque gratiam amplecti. Ac de tota re prouoco ad consensum Ecclesie, id est, sanctorum & piorum: Eius Ecclesie testimonium grauissimum iudico.

Quo d' autem alij multi rabiose reclamant, & conueniunt, vocabulo Fidei nihil nisi noticiam historice significari, & prout infinitas cauillationes, meminerint pij vocem Pauli, qui inquit: Israel sectando Legem iusticie, ad legem iusticie non peruenit. Ratio humana intelligit iusticiam operum, hanc miratur vnam, & illa quae de iusticia fidei dicuntur, quia sunt aliena à politicis operibus, acerbè odit. Sed nos sciamus, suum locum esse iusticie operum longe vero alia consolatione opus esse in quaerenda reconciliatione.

Hæc de vocabulo Fidei breuiter recensui, quæ nihil habent perplexitatis, aut sophisticæ, & ad phrasin Hebraicam vere congruant. Sit igitur hæc definitio: Fides est assentiri vniuerso verbo Dei nobis proposito, & quidem promissioni gratuita reconciliationis donatæ propter Christum mediatorem: Estque fiducia misericordie Dei promissæ propter Christum mediatorem. Nam fiducia est motus in voluntate, necessario respondens assensu. Estque Fides virtus apprehendens & applicans promissiones, & quietans corda, sicut satis perspicue docent hæc verba: Iustificati fide pacem habemus erga Deum per Christum, per quem & accessum habemus fide in gratiam hanc. Cum autem dicimus de assensu promissionis, complectimur omnium articulorum noticiam, & in Symbolo ceteri articuli referuntur ad hunc, Credo remissionem peccatorum, Credo vitam æternam. Hæc est enim summa promissionum & finis, ad quem ceteri articuli referuntur: Quia filius Dei missus est, vt Iohannes inquit, tolleret opera Diaboli, id est, tollat peccatum, vt instauraret iusticiam, & vitam æternam.

DE VOCABVLO GRATIÆ.

ETIAM Philosophi viderunt excellentem virtutem non existere sine motu diuino, vt fortitudo in Alexandro diuinus impetus est. Hæc securi imaginationem monachi, Gratiam tantum intellectum nouas virtutes à Spiritu sancto excitatas. Et cum dicitur accipi remissionem per gratiam, sic sunt interpretati, Accipi eam propter plus virtutes. Hæc interpretatio prorsus pugnat cum Paulo. Itè de fide seu de fiducia in Christum, aut fiducia gratuita imputationis nihil dixerunt. Quare imaginatio eorum magna ex parte Philosophica est, & obscurat beneficium Christi, & doctrinam de gratuita imputatione. Plurimum igitur refert, vocabulum Gratia proprie, vt est, & dextere intelligi.

ROM. 5. Duæ sunt appellationes, Gratia, & Donum per Gratiam. Est autem gratia, remissio peccatorum
f 4 gratuita,

gratuita, seu misericordia, seu acceptatio gratuita. Deinde donum per gratiam, significat donationem Spiritus sancti, & vitæ æternæ, id est, nouam & æternam iusticiam & vitam, quæ hic incoatur, & postea perficitur. Ita & Iohan. 1. dicitur: Lex per Moysen data est, gratia de veritas per Iesum Christum facta est. Hic quoque gratia vocatur gratuita remissio peccatorum, seu acceptatio propter mediatorum. Deinde, Veritas est vera lux, id est, vera agnitio Dei, vera & æternificatio & vita, quæ hic incoatur, sed postea perficitur. Loquitur enim de toto beneficio Christi, quasi dicat, Legem quidem audiuimus, hæc non tollit peccatum, non tollit cæcitatem in mentibus, id est, dubitationes de Deo, & fremitum aduersus Deum iudicantem. Hoc non affert veram & æternam iusticiam, sed tantum disciplinam temporariam nobiscum morientem, quæ non est æterna seu durabilis & perpetua iusticia. Sed per Messiam dantur hæc ingenita munera. Primum Gratia, id est, remissio peccatorum gratuita, & imputatio iusticiæ. Deinde etiam veritas, id est, vera lux, agnitio Dei, & veritas æterna iusticiæ & vitæ. Est igitur Gratiæ vocabulum significat remissionem peccatorum gratuitam seu misericordiam, tamen etiam firmatur accedere donationem Spiritus sancti, & clara voce damnatur Pelagij errorem, qui prorsus sustulit discrimen Philosophiæ & Evangelij, & finxit, vt in Philosophia, homines etiam sine Spiritu sancto legi Dei satisfacere posse, & eam disciplinam esse iusticiam Evangelij, nec opus esse donatione Spiritus sancti. Hos furorcs damnatur, quia certe nouam & æternam vitam incoari hic oportet, quod non sine Spiritu sancto, vt passim clamitat vox cælestis in Euangelio & Prophetis. Sit igitur hæc definitio Gratiæ. Gratia est remissio peccatorum, seu misericordia propter Christum promissa, seu acceptatio gratuita, quam necessario comitatur donatio Spiritus sancti. Nec difficile est iudicare de vocabulo, ijs, quibus phrasus Hebraica nota est. Significat enim Hebraica vox sæpe fauorem, interdum etiam donum. Nunc testimonia adijciam, quæ testantur gratiam in hac quæstione præcipue significare gratuitam misericordiam, seu gratiam tam reconciliationem. Rom. 4. Operanti merces non imputatur secundum gratiam. Hic perspicue gratiam intelligit gratiam beneuolentiam seu imputationem. Est enim Antithesis: Laboribus detur merces: At credenti, etiam si non affert merita, tamen seu imputatio iusticiæ gratuita. Eodem modo postea loquitur: Non ex fide secundum gratiam, vt sit firma promissio, id est, vt sit certa conciliatio. Non pender ex conditione nostræ dignitatis, sed est gratuita. Nam si iudices ita te habere remissionem, si dignus ac meritissis, sequetur infinita dubitatio & desperatio. Roma. 6. Non estis sub lege, sed sub gratia. Hic Paulus hoc ipsum agit, nos peccato-

propter Filium, non propter nostram dignitatem, cum quidem
 sit hæretic in renatis ingens imbecillitas & peccatum. Significat
 Gratia gratuitam misericordiam promissam propter filium.

R o m A . 5 . Vbi abundavit peccatum, superabundavit gratia, id
 est peccatum damnatum est horribili ira Dei, quam non satis in-
 digere vlla creatura potest, tamē gratia exuberat, id est, misericor-
 dia propter Christum promissa maior est, qua contingit nobis remis-
 sio & reconciliatio, ac gratia, id est, promissa misericordia vult nos
 habere. Quare non est intelligenda nostra virtus, seu obedientia,
 qua certe non est confidendum. S i c & Heb. 4. dicitur, Acce-
 demus ad thronum gratiæ, vt misericordiam, & gratiam, & auxilium
 opportunum inueniamus. Thronum gratiæ ipsum mediatorem intel-
 ligit, quod dicit, Thronum placantem iram patris. C u m au-
 tem pharis hebræa eruditus nota sit, non est opus longiore disputa-
 tione, sed hoc diligentissime considerandum est, quod exclusua parti-
 cula Gratis, sæpe repetita à Paulo, inest in definitione Gratia. Si-
 gnificat autem hæc exclusua, dari reconciliationem propter filium
 Dei mediatorem, non propter nostram dignitatem, non propter nos-
 tra merita, non propter nostras virtutes aut facta. Nec tamen exclu-
 dit hæc particula virtutes ipsas, sed conditionem dignitatis seu meri-
 ti excludit, & transfert causam reconciliationis in solum filium Dei.
 In Petri conversione necesse est existere penitentiam & fidem, qua
 debet sibi ignosci, & necesse est sequi alias virtutes, & tamē pro-
 pitio vera est, & necessario retinenda, Gratis remitti peccatum,
 quia non propter virtutes Petri, sed propter filium Dei remittitur.

E t quia plurimum refert hanc exclusuam recte intelligi, ex-
 ponam quatuor causas, propter quas eam retineri & defendi necesse
 est. 1. Vt debitus honos Christo tribuatur. 2. Vt conscientia certam
 & firmam consolationem retineat, & explodatur pestilens error eo-
 rum qui subter dubitare. 3. Vt vera inuocatio præstari possit. 4. Vt
 multiplicetur discrimen legis & Euangelij. H A S causas breui-
 ter enunciamus, vt semper in conspectu sint. Diligenter autem singulæ
 considerandæ sunt. P R I M A hæc est, vt debitus honos Christo
 tribuatur. Nam qui transferunt causam remissionis in opera homi-
 num, dupliciter peccant. Iram Dei & peccatum extenuant, deinde
 detrahunt filio Dei debitum honorem. Nam humana cæcitas & securi-
 tatis non intelligit iræ Dei magnitudinem aduersus peccatum. Ideo
 magis eam placari humana disciplina, & Christum amplectitur, vt
 iustorem illius disciplinæ seu legislatorem, non vt victimam pro
 peccato, cum Iohannes clamitet: Hic est agnus Dei, qui tollit pecca-
 ta mundi. Et Iesai. Qui ponit animam suam pro peccato, videbit se-
 culum longuam.

SECUNDA causa est, vt conscientia certam & firmam consolationem habeat. Hanc & Paulus inculcat Rom. 4. Ideo ex fide gratis, vt sit firma promissio. Hæc sententia magis perspicua est in presenti veram luctam perterritæ mentis. Scimus ex lege & ratione naturali, Deum bonum & misericordem esse, sed erga eos, quibus sunt rei. Non igitur quærit mens in vero pauore, an Deus sit misericors, sed hæc est lucta epirasis, an tibi contaminato peccato reo velit ignoscere, & propter quod precium. Hic necesse est vocem Euangelij audire de exclusiua & de Mediatore, quod Doro te recipere velit gratis, id est, non propter tuam dignitatem merita, sed propter filium Dei, idq; credendum esse. Si hæc certum ignoretur, confirmatur dubitatio, videlicet: si existimes non remitti peccata, nisi cum satis dignam contritionem aut dilectionem habeas, hærebit dubitatio, quæ alias contemptum Dei, alias eorum desperationem parit. Hæc facile iudicari possunt à pijs. Est enim humanis mentibus inest dubitatio, tamen sciendum est propter ipsam causam, ne dubitemus de reconciliatione, Filium Dei esse æterni Patris promissionem claram & certam reconciliationis ministrasse, opponendam iudicio rationis, sicut in Iohanne dicitur: Filius qui est in sinu Patris, ipse enarrauit nobis. **REPUGNANTIA** est igitur dubitationi, & erigenda fides, quod vere velit Deus propter Filium recipere & exaudire. Estq; explodendus impius error versariorum, qui ignari Euangelij, & tantum rationis humanæ obsequium sequentes, iubent dubitare, & asserunt dubitationem necesse peccatum. Hunc perniciosum errorem taxari necesse est, quia peccatum est, non accipere promissionem. Item, Deo promissionem non tribuere laudem veritatis, vt 1. Iohan. 5. dicitur: Qui non credit Deo, mendacem facit eum. Et summa blasphemia est contemnere vocem, quæ de cælo sonuit: Hunc audite. **TERCIA** causa de inuocatione ex prioribus oritur, & discrimen tenendum est inter Ethnicam inuocationem & Christianam. Inuocant Ethnici, filii habitantes, an Deus respiciat ac recipiat eos & eorum preces, vt in permatibus crebra sunt hæc querelæ, non respici, non exaudiri calumniosos à Deo. Et in vero dolore, cum fugit mens Deum iratum, vt certe non inuocat. Econtra Euangelium docet inuocationem, in qua fides præluceat. Est enim obstrepit tibi indignitas tuas, tunc incoas inuocationem, tamen fides intueatur filium Dei, sicut scriptum est: Quicquid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Item per hunc habemus accessum ad Deum. Talis inuocatio propria est veræ Ecclesiæ, prorsus ignota ijs, qui nesciunt de gratia remissione, seu de hac exclusiua, de qua cogit

divulus, cum repetit particulam Gratis. Sic & Daniel inuocat
 1. Non in iusticia nostra precamur, sed in misericordia tua
 propter Dominum. Nec aliud nos volumus aut docemus de ex-
 clusa, quam quod hic inquit Daniel. Et sunt exempla multa in Psal-
 10, quæ ita dulcescent pijs, si intelligatur gratuita reconciliatio:
 11. Et apud Dominum misericordia. Si addas erga dignos, satis me-
 ritos, erit vox legis terrorem incutiens: Sed si intelligas iuxta Eu-
 angelium, vt docet Paulus, & sentit Psalmus: Misericordia, certo re-
 cipiens nos propter Mediatorem gratis: Hæc vox affert consolatio-
 nem, & fugientem animum reuocat ad Deum, & exulcitat ad veram
 inuocationem.

QVARTA causa est, vt conspiciatur discrimen
 legis & Euangelij, Nam etsi lex habet promissiones, tamen non pro-
 mittit gratis remissionem peccatorum, seu reconciliationem, seu im-
 puritatem iusticiæ, sed tantum eum pronuntiat iustum, qui præstat
 integram obedientiam, & est sine peccato, vt hæc dicta ostendunt:
 Malidus qui non permanferit in omnibus quæ scripta sunt in lege.
 12. Qui fecerit hæc, viuet in eis. Sed Euangelium monstrat nobis
 Filium Dei mediatorum, & clamat, nobis propter hunc gratis dona-
 tum reconciliationem. Insigne igitur discrimen facit legis & Euangelij
 particula Gratis, qua amissa non potest non sequi magna Euangelij
 caligo. Sciam enim obrepit opinio, dari remissionem propter no-
 stra opera, quo errore admissio, obruitur doctrina de fide, de vero ho-
 mine Christi, & de firma consolatione conscientiarum.

E x-
 13. quæ quantum referat exclusiuam retineri, sed videndum est et-
 iam, vt recte intelligatur. Cum enim dicit Paulus, Gratis fide pro-
 pter Christum consequimur remissionem, non hoc vult, non existerem
 remissionem in his qui conuertuntur, aut non sequi cæteras vir-
 tutes. Imo vult hæc adesse: Sed excludit conditionem meriti seu
 dignitatis nostræ, negat contritionem & nostras virtutes causas esse
 reconciliationis, & testatur causam esse meritum Christi mediatorum.

14. Hæc sententia: Fide propter Filium Dei gratis accipi recon-
 ciliationem, non propter nostram dignitatem. Hæc sunt perspicua,
 vt, sine vlla sophistica, & nihil perplexi, nihil intricati conti-
 15. Næc aliud volunt nostri cum dicunt, Sola fide iusti-
 ficamur, quam quod iam dixi, Gratis fide propter Christum conse-
 quimur remissionem peccatorum, non propter nostram dignitatem.
 Nec excipit particula Sola contritionem aut cæteras virtutes, ne
 16. sed negat eas esse causas reconciliationis, & transfert causam
 in solum Christum. Suntq; correlatiue intelligendæ hæc senten-
 17. tæ, Fide, id est, fiducia Christi sumus iusti, hoc est, propter Chri-
 18. stum sumus iusti: Gratis, id est, non propter dignitatem nostram.
 19. credendum est, vt beneficium Christi amplectamur, & in mis-
 20. ricordia

ricordia, propter Christum promissa acquiramus. **N**unc
addam testimonia ex Paulo, quæ ostendunt vere hanc esse Evangelii
doctrinam, quam recensui de iustificatione, quod videlicet honoran-
dum sit, nos propter filium Dei gratis fide consequi remissionem pec-
catorum, & reputari iustos, id est, acceptos Deo ad vitam æternam.
Prodest autem hæc testimonia in conspectu habere, non solum ut
futandos aduersarios, sed multo magis ad nos ipsos confirmandos
ad fidem excitandam in omni inuocatione. Nam hunc cultum, ut
opus præcipue requirit Deus. Hic cultus verum honorem sibi
tribuit, cum videlicet propter hanc victimam & hunc placatum
uocamus Deum, & credimus per hunc Pontificem perferri nos
preces ad æternum Patrem. **R O M A. 3.** principalis propositio
huius disputationis pluribus verbis traditur: Omnes peccatores
& carent gloria Dei. Iustificamur autem gratis ipsius gratia per
demonstrationem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propi-
torem per fidem in sanguine eius. Initio, ut ostendat homines
esse iustos propria mundicie, inquit: Omnes esse reos, & carere
gloria Dei, id est, sapientia & iusticia, quam Deus approbat seu dicit
gloriam. Deinde addit quomodo reconcilientur, cum ait: Iustificamur,
id est, consequimur remissionem peccatorum, & reputamur
sibi seu accepti gratis ipsius gratia, id est, misericordia gratuita propter
Christum, quem proposuit Deus propitiatorem. Addit autem, quod
camur in sanguine eius, id est, placatur ira Dei per mortem filii sui.
hoc beneficium fide applicari oportet. Statuendum est, quod propter
hunc propitiatorem & propter eius mortem, tibi vere propitiatus
Deus, non propter tuam dignitatem. Hæc fides est fiducia, quæ peccatores
& vitam cordibus affert, ut supra de fide dictum est, & quæ in Christo
acquiescit. **D E I N D E** Paulus in quarto capite iustificationem
firmationem huius propositionis, & testimonia ac argumenta respo-
set. Primum testimonium sumtum est ex Genesi. Verum ob hoc
hanc perpetuam esse Ecclesiæ doctrinam, allegat primam copiam
de modo iustificationis, quæ extat in Moysi. Allegat & illam
qui proponitur, ut ab ipso cæteri discant promissiones & veritatem
tuum Dei: Creditur Abraham Deo, & imputatum est ei ad iustificationem.

S E D hic, priusquam cætera Pauli argumenta addo, referenda
sunt quædam calumniæ eorum, qui conantur eludere Pauli dicta. Sunt
enim multi prophani homines, qui contumeliose exagitant Pauli
& clamitant, eum aliena dicta ad suam causam, vel per insensibilem
sophisticæ detorquere, eamque ob causam nec scripta, nec auctoritate
Pauli magnificiunt. Sed hæc impia iudicia ex ipsorum iactantia
untur. Cum non intelligant, exercitia fidei in veris pauperibus
meriti est, non videre eos, quomodo congruant dicta, quæ hinc

solent homines vel odisse, vel superbe contemnere, quæ non
 pugnant. Sed pij sciunt Apostoli vocem, tanquam vocem Dei de
 sonantem, audiendam esse: Sciunt Paulum nec ludere præsti-
 tæ errore falsa dicere, sed intelligere suam causam, & recte ex-
 plicere: Sciunt item congruere Pauli doctrinam cum scriptis Pro-
 phetarum. Discipuli simus Apostolorum, non simus eorum calumnia-
 res.

Porro aduersarij vt eludant dicta de fide, affingunt in-
 terpretationem, ac dicunt Synecdochen esse, Fide scilicet formata, vt
 loquuntur, id est, adiunctis cæteris virtutibus, quæ professioni
 congruunt. Atq; ita intelligunt Fidem esse noticiam historix, & re-
 sponsa sentiant hominem non iustum fide, sed virtutibus cæteris. Quod
 autem hæc Synecdoche pugnet cum ipso Paulo, perspicue ostendi po-
 test. Ideo enim Paulus toties repetit particulam Gratis, vt ostendat
 nos non consequi reconciliationem propter nostras virtutes, sed propter
 gratiam mediatoris. Et ideo dicit, Fide, vt iubeat intueri illum media-
 torem ac statueri, quod propter ipsum, non propter nostras virtutes
 sumus filij Dei. Hæc manifeste pugnant cum Synecdoche aduersario-
 rum.

DEINDE Synecdoche illorum concedit perpetuam dubi-
 tationem. Places, si satis habes meritorum. Pugnat autem & hæc du-
 bitatio manifeste cum doctrina Pauli. Iuxta illud: Iustificati fide pa-
 cem habemus. Dubitatio autem affert desperationem & odium Dei.

Hæc præfati sumus cæteris testimonijs, quod in eis expresse
 continetur particula exclusiua, refutans Synecdochen: Item men-
 tionem pugnantis cum dubitatione. Nec nos interpretationem ali-
 quam Paulo affingimus, sed retinemus proprietatem sermonis, seu
 sensum, non calumniose aut superstitiose, sed collata perpetua di-
 scussione, collatis omnibus epistolis Pauli, collatis etiam dictis
 Prophetis: Deniq; veræ Ecclesiæ iudicio collato, quæ intelligit do-
 ctinam de remissione peccatorum, & de exercitijs fidei.

FACILITATE aduersarij, se à verbis discedere, quia dicunt fide, scilicet
 formata, hoc est, non fide, sed cæteris virtutibus. & iactant se tueri
 Paulum. Sed cum eorum interpretatio haud dubie pugnet cum ipso
 Paulo necessario taxanda & repudianda est. Cum ab omni vita, tum
 maxime doctrina de Deo, remouenda est omnis sophistica. Ideo bo-
 na hereticeamus ea, quæ tradidit Deus per Prophetas & Aposto-
 los, eas de re & proprie explicemus. Quid autem planius
 ac simplicius dici potest hac voce? Etiam si existere in nobis peni-
 tentiam oportet, tamen statuendum esse, quod non propter nostras
 virtutes, sed propter Filium Dei mediatorem recipiamur, & placea-
 mus Deo. Quid hæc vox habet absurdi? Postulat vt absint virtutes,
 & tamen causam reconciliationis transfert in Christum, tribuit
 Christo

Christo debitum honorem, & monstrat pijs firmam consolationem. Econtra aduersariorum interpretatio multos continet manifestos errores.

Duo absurda complectitur. Iubet homines perpetuo dubitare de remissione, & interim ait mereri homines remissionem propria dignitate: Ita detrahitur Christo debitus honos, & conscientia relinquuntur in dubitatione, quæ plane est Ethnica. Non enim interest inter Paulum & Atticum, si uterq; pariter dubitat de deo respici & exaudiri, & quidem toties dicunt aduersarij dubitationem illam non esse peccatum. Præterea renatos dicunt iustos esse prima dignitate, nec peccatum esse caliginem illam interiorem, dubitantes de providentia, & de reconciliatione, & contumaciam contra, quod leuiter timet, non ardentem amat Deum, ut debebat, & hinc alios multos errantes motus, ac vitiosos affectus. Hæc excessus, & quidem dicere audent, hæc mala non pugnare cum lege Dei. Cum igitur Synecdoche illa manifestos errores contineat, omnia aduersariorum interpretatione, redeamus ad Paulum. Ac tunc recte teneamus, discamus ab ipso Paulo doctrinam de remissione peccatorum & fide, non inuehamus humanas opiniones de nostro. Deprehendemus autem in ipsis Pauli argumentis refutationem illius Synecdoches. Rom. 4. recitat Paulus argumentum, quod in hæc conclusio præcipuum est, & ex ipsis fontibus sumitur. Si promissio reconciliationis penderet ex conditione legis, tanquam ex causa, foret incerta, sed oportet hanc promissionem conscientijs nostris certam esse. Igitur necesse est gratis promitti remissionem peccatorum & reconciliationem, ac fide accipi, non propter dignitatem nostram.

MAIOREM probat Paulus, Quia lex iram efficit, id est, nemo legi satisfaciatur, Lex accusat omnes: quare necesse esset conscientias semper dubitare, ac in desperationem ruere, si sententia foret, ita demum nos recipi, postquam legi satisfecerimus. Quæ sententia autem securæ & otiosæ mentes non mouentur hoc argumento, nec in veris terroribus agnoscimus nos reos esse. Necesse est igitur hanc sententiam de gratuita reconciliatione, sicut Paulus arguit. Ideo ex fide gratis, ut sit firma promissio. Verget particulariter illam ipsam Synecdochen refutat: Habes remissionem gratis, propter impletionem legis, ut dicit Synecdoche: Imo electio exoriri non potest, nisi prius fide statuas iram Dei placatam esse. Roma. 7. dicitur, Fide per Christum habemus accessum ad Deum. Res ostendit in hoc argumento Synecdochen illam refutari.

OBSERVARIIS autem & hoc, quod idem locus docet significari non tantum historiam noticiam, qualis est in Diabolo assensum, quo promissioni credimus, seu fiduciam misericordiam in promissione offertur. Iubet enim fide accipi promissionem,

Deum vere velle tibi ignoscere, te recipere, ac postulare: et
 fides, & hac fide ipsum inuocet. Talis fides non est tantum hi-
 lare noticia, aut præceptorum, quæ potius ingentes terrores in-
 uentus, vt recte dicit Iacobus de ea noticia: Dæmones credunt
 contrahunt, norunt filium Dei, sed non amplectuntur promif-
 sionem. Ideo horribili metu iudicij impendentis cruciantur. Ephes.
 Gratias saluati estis per fidem, idq; non ex vobis, Dei donum est, non
 ex operibus, ne quis gloriatur. Diserte excludit nostram dignitatem,
 & iustitiam fide reconciliatos esse. Non igitur concedendum est, vt
 iustitia deprauetur per illam Synecdochen, sed sentire Apostolum
 illi quod dicit, Statuamus Fide propter Christum nos ingratiã re-
 ceptos esse. Gal. 2. Scientes quod non iustificetur homo ex operibus
 legis, nisi per fidem Iesu Christi, & nos in Christum Iesum credidi-
 mus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis.

Porro alij alijs cauillationibus eludunt dicta. Quidam aiunt;
 tantum est illud ceremonias Mosaicã, alij fatentur detrahi iustifica-
 tionem operibus non renatorum. Sed hæc cauillationes à sanis, pijs;
 & animabus veritatem, facile refutari possunt. Fateri enim sanos ne-
 cesse est, nec ceremonias, nec moralia opera præcedentia, vel sequenti-
 bus regenerationem, mereri remissionem peccatorum. **P O S T R E M O**
 cum congeruntur dicta de Fide plurima, iustificari fide pacem ha-
 bentur. Item: Corde creditur ad iusticiam, &c. Hæc & similia aduer-
 sus omnia contendunt improprie & incircumspecte dici, & assin-
 guntur ex humano iudicio interpretationem. Nos vero collatis omnib;
 sententijs Paulinæ disputationis, & testimonijs Prophetarum, iudica-
 mus, nonnulli sensisse quod dicit: Fide homines iustos reparari, hoc est,
 propter Christum mediatorem accipere remissionem peccatorum &
 reconciliationem, fiducia misericordiæ propter ipsum promissæ, non
 propter nostram dignitatẽ. Deinde vt hæc sint planiora, docemus et-
 iam, cum hoc modo corda sustentantur voce Euangelij, & fide erigun-
 tur, accipere ea Spiritum sanctum, sicut Paulus inquit Gal. 3. Vt pro-
 missionem Spiritus accipiamus per fidem. Non igitur de aliqua otio-
 sa gloria loquimur, & errant imperiti, qui existimant remissionem
 peccatorum contingere otiosis, sine aliquo animi motu, sine certamĩ-
 ne fiducia consolante animum. **C V M** autem Spiritus sanctus
 in illa consolatione nouos motus & nouam vitam afferat, dicitur hæc
 consensus, regeneratio, Iohan. 3. & sequi nouam obedientiam ne-
 cesset, vt postea dicam. **E T** cum conscientia quærit remissio-
 nem peccatorum, seponantur quæstiones de Prædeterminatione. Nam
 operatio peruenientia ad omnes pertinet, ita promissio gratiæ est
 vniuersalis, & omnib; affert reconciliationem. Ac prodest hoc loco
 dicere in conspectu aliquas vniuersales sententias, vt nos vere in
 illas

illas includamus, sciamus vere nobis quoque Deum velle ignoscere, nos exaudire & recipere. Matth. 11. Venite ad me omnes qui laboratis. Iohan. 3. Ut omnis qui credit in eum, non pereat. Act. 10. Hinc omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum. Act. 16. Hinc omnis qui credit iustificatur, Rom. 3. Iusticia autem Dei per Iesum Christum in omnes, & super omnes. Hic repetita est particula universalis, ut sciamus eam scribenti non excidisse casu. Rom. 10. Omnis qui credit in eum, non confundetur. Non est enim discriminatio Græci, nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant eum. Omnis enim qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Conclufit Deus omnes sub inobedientia, ut omnium miseretur. Intelligatur & dictum: Deus vult omnes homines saluos fieri. Nemo de voluntate Dei secus iudicandum est, quam docet Euangelium, quod ideo ex sinu æterni Patris prolatum est, ut certo nobis voluntas Dei patefieret. Deinde diligentissime consideremus hoc verbum mandatum Dei esse, ut omnes audiant Filium, iuxta illud: Hic uenit in mundum saluum facere, quod uultis. Hæc si quis expenderit, intelliget salutarem doctrinam & consolationem pijs proponi.

De Libero arbitrio alias dictum est. Cum in conuersione exordium sit à verbo Dei, certe id audiendum est, & cum verbo Deo efficacax est Spiritus sanctus, erigens & adiuuans corda, cum fide sustentamus. Nec otiosi indulgeamus diffidentia aut alijs vitijs contra conscientiam, nec conturbemus Spiritum sanctum, sed affertur verbo Dei, & obsequamur Spiritui sancto. In hac laude seruamus voluntatem repugnantem diffidentia & alijs vitijs, non esse salutem. Hoc ipsum monet Paulus, inquiens. 2. Cor. 6. Adhortamini frustra gratiam Dei accipietis. Vult audiri Euangelium, vult non sentiri & obsequi, non indulgere contra conscientiam impugnantem. Præterea Luca 11. dicitur: Dabit Spiritum sanctum petentibus. Vult inquit aspernantibus, conturbantibus & repugnantibus. Vult inquit luciferinos cum infemitate nostra. Vult nos agnoscere peccata, & querere liberationem, non retinere ea contra conscientiam, quæ tur est otiosa voluntas. Exposui doctrinam Euangelij de remissione peccatorum, & de reconciliatione seu iustificatione, & quanta potui proprietate. Nec dubito hanc ipsam esse sententiam eruditorum patrum, etiamsi qui interdum incommode loquuntur. Nihil intricati, nihil perplexi, nullæ insidiæ, nulla sophistica hæc sententia, quam recensui, aut in explicatione nostra. Quid simplicius dici potest, quam consequi hominem remissionem peccatorum & reconciliationem propter Christum mediatorem fide, id est, propter promissam misericordiam propter ipsum, & non propter virtutes ipsius.

hæc sententia facile intelligi & iudicari potest ab omnibus pijs
in veris exercitijs pœnitentiæ, & in quotidiana inuocatio-
ne profecto fieri non potest, nisi fides inueniatur mediatorem,
per quem exaudiamur. Ideoq; ad Ecclesiæ iudicium prouoco,
ut, ad pios, eruditos, & intelligentes exercitia pœnitentiæ & in-
carnationis.

DE BONIS OPERIBVS.

Obisam exposita est doctrina de reconciliatione & de fide, ne-
cesse est addi doctrinam de bonis operibus, seu de noua obœdien-
tia. Plurimè igitur & clare dico: Obœdientia nostra, hoc est, iusticia
bonæ conscientie seu operum, quæ Deus nobis præcepit, necessario
sequitur reconciliationem debet. Christus enim clare præcepit de pœni-
tentiâ, & Paulus inquit: Debitorum sumus, ne secundum carnem vi-
uamus. 1. Corinth. 6. Ne errate, fornicatores, adulteri, idololatræ,
fures, &c. non possidebunt regnum Dei. 1. Iohan. 3. Nemo seducat
vos, qui facit iusticiam, iustus est, qui facit peccatum, ex Diabolo est:
Ad hoc apparuit Filius Dei, ut destruat opera Diaboli. Regeneramur
igitur in reconciliatione, ut noua obœdientia in nobis incoëtur. Sic
est ad Ephes. scriptum est: Ipsius opus sumus, conditi per Chri-
stum Iesum ad opera bona, quæ præparauit Deus, ut in eis ambule-
mus. Continet enim hæc sententia & doctrinam necessariam, & con-
solationem. Primum enim de necessitate concionatur, cum ait: Nos
autem conditos esse ad bona opera. Deinde consolatio est, quod in-
quit: Deum præparare in Ecclesia bona opera, ut in Samuele, Dau-
ide, Elia, Jeremia & similibus, admirabilia opera præparauit, per
quæ & vocat, & regit, & conseruat Ecclesiam. Et ut alibi dicitur:
Quæruis hoc Deus, quod operatus es in nobis: ita hic Paulus ait,
Præparata à Deo bona opera, id est, non solum mandari, ordinari &
regenda, sed etiam adiuuari, & stabiliri. Etsi luctatur Ecclesia cum
magnis difficultatibus, ut ostendunt Jeremiæ, Pauli, & similibus af-
flictiones, tamen res magnas gerit, & salutare alijs, etiamsi mundus
magis ex parte eas non intelligit. Sed nos intelligere vocationem
deorum debemus, ut opera præparata à Deo faciamus.

Sunt autem de bonis operibus hæc quinque præcipuæ questio-
nes. 1. Quæ opera sint facienda. 2. Quomodo fieri possint.
3. Quomodo placeant. 4. Cur facienda sint. 5. Quod
sit discrimen peccatorum, cum necesse sit fateri, quod in hac vita ma-
gna peccata in Sanctis.